

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: { egész évre ... 12 frt / félévre ... 6 * } Csapán a VASÁRNAPI UJSÁG: { egész évre ... 8 frt / félévre ... 4 * } Csapán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: { egész évre ... 6 frt / félévre ... 3 * }

51-dik szám. 1879.

BUDAPEST, DECEMBER 21.

XXVI. évfolyam.

YBL MIKLÓS.

IME egy ember, a ki még él — s már is a legtöbb emlékköve van a magyar hazában. Exegit monumenta, — maga emelte emlékoszlopait, a főváros és az ország annyi monumentalis épülete születvén meg az ő agyában s az ő keze által nyervén alakot.

Művész, a szó valódi értelmében, ki alkot és teremt s a legmaradandóbb anyagba öltözteti, a mit kigondol. Sokoldalú teremtő ereje, nemes izlése, ropant munkaképessége előtt tisztelettel hajolnak meg — nagy szó! — még szaktársai is, s a ki közelebről ismeri, megszereti benne a nagy előnyökkel bíró, de azokkal visszaélni nem akaró, tetteiben nemes és mindenek fölött szerény embert.

Már külső megjelenése rokonszenves, de egyszersmind imponáló. Hatalmas, majdnem athletai alak, oly arczczal és fejalakzattal, mely a művészek prototypjeül is beillenék. Szemei, beható tekintete elárulják szelleme folytonos működését, s hallgatása — mindig eszméket, gondolatot rejt, mely gondolatoknak kifejezője azonban nem a szó, hanem — a rajzón.

Ha mindazt, a mit Ybl Miklós jót, helyest, czélszerűt s a közügy érdekében hasznosat gondol s a mit kisebb, bizalmasabb, szaktársi körben közölni is szokott, ha mindazt nagyobb közönség előtt is és a kellő szavak hangzatos ruhájába öltözötten tudná elmondani, ha mindazt, a mit *elmondania* kellene, le lehetne *rajzolni*: erős meggyőződésünk, hogy középítkezéseink terén igen igen sok nem úgy történt volna, mint a hogy történt és semmi nagyobb fontosságú dolog nem történnék az ő véleménye ellenére.

De ez nem adatott neki.

Az, a mit ő mondani szokott: „a mig megmagyarázom, addig megcsinálom,“ egyrészt jellemzi az ő tettejét, de másrészt nagy baj, hogy ne mondjuk szerencsétlenség, mindannyiunkra nézve, a mi, nagy szavakat követelő, ugynevezett prókátor-viszonyaink között, a mikor a tett és a lényeg is a legtöbbször csak úgy bír igazán érvényesülni, ha az illető be

tudja azt göngyölni a nagy szavak, a frázisok felhő-burkába!

Ybl semmi nyelven sem lesz soha szónok, mert teljes életében a *tett* embere volt; de hogy mennyire magyarán, sőt zamatosan beszél anyanyelvén, arról mindenki meggyőződhetik, a kinek vele érintkeznie alkalma volt vagy van. A magyar mérnök- és építész egyesület ez évi közgyűlését követő közebédet — természetesen — számos pohárköszöntés fűszerezte; poharat emelt ott hivatott és hivatatlan, csak

Ybl, az egyesület másod-alelnöke, hallgatott, daczára annak, hogy nem egy „halljuk“ hangzott feléje. Ebéd után a társaság hajóra szállt s Eresényig utazott a Dunaszabályozási munkákat megtekinendő. Alig hogy a hajó megindult, a *budai várkerti építések* irányába érve, fölkiáltott valaki — ha jól emlékszünk, épen Hie ronyni, az egyesület első alelnöke volt — rámutatva a ragyogó pompában tündöklő királyi építményre: „*Ime az Ybl toasztja!*“ S a sikerült ötletet lelkesedett sokszoros „éljen“

YBL MIKLÓS.

követte, mely jelenet másodszer a *vámház-nál*, aztán a *ferenczvárosi* gyönyörű, idomzatos templom irányában s végül Ercsény alatt az *Eötvös* emlékére állított szobor előtt ismétlődött.

Szavát ritkán lehet venni, de *keze-nyomat* ott találjuk mindenütt, a merre tekintünk. Csak kíséren el a szives olvasó a nemzeti muzeum környékére — Budapestnek ezen (a sugárut leszámitásával) talán legmodernebb részébe, s ha kérdjük: ki volt e paloták, e pompás épületek mestere, ki építette az ideiglenes *ország-házat*, — ki a gr. *Degenfeld*-, ki a gr. *Festetich*-palotát, a *nemz. lovardát*, a gr. *Károlyi Alajos*-féle palotát, a gr. *Pálffy*-t, a *Bókay*-féle pompás lakóházakat, a *takarékpénztári* nagyszerű bérházat (a volt „Két pisztoly” helyén), a *Geist*, *Roth* és ismét *Roth*-féle szép épületeket s kissé tovább a körut északi részén az *Unger*-féle bérházat? — Ybl, Ybl és ismét Ybl.

Mennyi munka, mily végtelenül sokoldalú működés s közöttük milyen sikerek!

De ezzel még koránt sincs kimerítve az Ybl gyakorlati működésének ismertetése. Műveinek még oly rövid méltatása és jellemzése is kötetet adna, s azért meg kell elégednünk azoknak csupán felsorolásával, habár félünk, hogy még a száraz névsor is nagyon hiányos marad. Az Ybl művészi termékenységének eredményei a már említettek kivül *Budapest*en: a *budai takarékpénztári* épület (az első modern faragott-kő homlokzat a magyar fővárosban), a *pesti takarékpénztári* épület (a reáliskola-utca sarkán), az *akadémia palotája* (a melynek létesítésében neki szintén lényeges része volt), az *akadémia bérháza*, a *Ganz*-féle dunaparti ház (a melynek vasszerkezetű udvarhomlokzata szintén első volt e nemben nálunk, s a melynek sokáig jártak csudájára *Budapest* lakosai, sőt az idegenek is), a gr. *Széchenyi Béla*-féle budai nagyuri palota, valamint a dr. *Balassa* országuti bérháza stb., stb.

Ha hozzávetjük ezekhez a *marquisesi* összes épületeket s azon két óriási művészi föladatot, a melyeknek megoldásán a mester most dolgozik: a *lipótvárosi bazilika* és a *sugáruti operaház* nagyszabásu tervezeit: képét kapjuk — legalább nagyjából — annak is, hogy mit tett a mi Ybl-ünk — a főváros emelkedésének érdekében!

Ha pedig körültekintünk az *országban* s a legkülönbözőbb vidékeken, s ott is mindenütt az ő működésének egy-egy szerényebb vagy hatalmasabb méretű, de mindig hozzá méltó idomzattal bíró emlékét találjuk: úgy valóban bámulnunk kell a fölött, hogy mint végezhetett *ennyit* és *így* valaki, a ki ma még csak hatvanöt éves s bámulnunk kell, hogy az, a ki mindezt végezte, daczára ennek ma is oly teljes mértékben munkaképes s szellemileg és testileg ma is oly rugékony, mint bármelyike az erőteljesebb fiataloknak.

Ott van mindenekelőtt *Fóth*. A *fóthi templom* nemcsak egyike, sőt — a művészeti érték szempontjából is — bátran állíthatjuk legelseje az ország hasonló modern építményeinek, hanem mondhatni, hogy — id. gr. *Károlyi István* műszeretete, műértelme és maecenási bőkezősége folytán — a modern építőművészeti működés gyakorlata is innen datálható. Ennek is Ybl a mestere, valamint ő fejezte be a gr. *Károlyi György csurgói kastélyát*,

átépítette a *nagy-károlyi templomot*, ő építette a *hódmező-vásárhelyi templomot*, majd átépítette a *högyész*i, *tótmegyeri* és *surányi*, a *lengyeltóti* és *marczali kastélyokat*. Ekkor került a sor a *vár-palotai kastélyra* s a *kecskeméti református templomra* s a gr. *Szapáryné irsai kápolnájára*, míg legujabban a gr. *Wenckheim Frigyes ó-kigyósi* gyönyörű kastélyának nagyszerű koncepcziójával szerzett magának e téren is újabb babérokat.

Hogy ennyi s ily végtelenül sokoldalú működés közben nem sikerülhetett minden úgy, a hogyan a mester maga — saját magának kétségtelenül legszigorubb bírása — kívánta, az természetes; de bizonyos más oldalról, hogy sikerült nagyon sok oly mértékben, hogy e sikerek bár egyetlenét dicsőségeül számíthatná bárki is, és bizonyos mindenekfölött: hogy *Ybl* megtett annyit, a mennyit a művészet és építészeti fejlődésünk érdekében, a fenforgott szerfölött nehéz hazai művészeti viszonyok közt tennie lehetett, s hogy ő nagyobb joggal követelheti hazai építészetünk terén nemcsak a *mester*, hanem az *uttörő* czimét is, mint bárki más, mert első volt, a ki oly téren, a mely addig, mondhatni, csaknem teljesen parlagon hevert, tenni mert és tenni birt! . . .

Ybl Miklós született 1814-ben Székes-Fehérvárott, hol atyja kereskedő vala. Elemi és gimnáziumi tanulmányait szülővárosában végezte; 1825-ben Bécsbe került, a honnan, a műegyetemi s akadémiai tanulmányokat bevégezve, Budára jött, s kísérletet tett az akkori orsz. építészeti igazgatóságnál alkalmazást nyerni. Ez azonban az ő és a hazai építészet végtelen szerencsére, nem sikerült. Valóban, szinte megdöbbentő a gondolat, hogy e roppant tehetség és óriási munkaképesség mily könnyen elcsenevészhetett volna a „bureau” senyvesztő hatalmában, ha akkori „hivatal-keresése” véletlenül sikerül, s önkénytelenül eszébe juttatja az embernek, hogy hány jóra való tehetőséget, hány szebb jövőt érdemlő fiatal technikust öl meg szellemileg a bürokratizmus fojtó légköre, a kik a helyett, hogy megküzdve az élet és gyakorlat kezdet-nehézségeivel, czélszerűbbnek találják a „bizonyos” kényelmes párnáin megnyugodni, beállani a forma napszamosai közé.

Yblt szerették az istenek; nem kapott hivatalt, kénytelen volt szembeszállni és megküzdni a gyakorlati élet nehézségeivel, s ennek köszöni, hogy *Ybl* lett belőle, ennek köszönheti a haza: hogy *Ybl*-je van!

Gyakorlati működését 1832-ben *mint kőműves-inas* kezdte a *Pollák Mihály*, akkori legjobb híru pesti építőmester vezetése alatt, kiről ma is a hála és elismerés meghatározó hangján emlékezik. „*Pollák* — így nyilatkozott *Ybl* nem egyszer — kitünő építész volt, alapos ismerője a régi formáknak, működésében mindig a tiszta, klasszikai alakok körében mozgott, s a mit nála láttam és tőle tanultam: az megmaradt nekem egész életemre!” 1835-ben — meghívás folytán — Prágába költözött, a hol, *Koch Henrik* cs. kir. bécsi építész utasításai szerint, négy év alatt fölépítette a herezeg *Kinsky*-féle palotát. 1839—40-ben tanulmányokat tett Münchenben és Olaszországban, és 1841-ben került vissza ismét Pestre, s ettől kezdve 1846-ig már önállólag működött a *Pollák Ágost* építész

társaságában. Ez időszakra esnek művei közül: a *fóthi kastély* egy részének berendezése s a *kaplonyi templom* és *kripta* építése. 1846-tól 1851-ig *Fóthon* lakott és építette a híres templomot, de ezen munkáját megelőzőleg még egyszer Olaszországba utazott, különleges tanulmányok végett. 1851-ben telepedett meg véglegesen Pesten s ekkor kezdte azon bámulatot keltő s valóban az ő erejét igénylő működést, a melynek eredményeit műveinek fönti sorozata csak hézagosan mutatja.

Meg kell még említenünk, hogy habár a szónak nem épen mestere, azért tettel és tanácsal folytonosan tevékeny részt vett és vesz a közügyek azon részének intézésében, a mely az ő szakmáját érinti. Mint a fővárosi képviselő-testület tagja fáradhatlanul közreműködik a műszaki bizottságokban, a közmunkatanácsban, s különösen mint a magyar mérnök-és építész-egylet műépítészeti szakosztályának elnöke oly valóban áldásos eredményű működést folytat, a melyre rajta kívül — ez idők szerint — senki sem volna képes. Az ő neve az a kapocs, mely a szét-huzódó elemeket összetartja, a szétzülléstől megóvjá, s a törekvéseket a helyes mederbe terelni képes. „A mi öregünk” nézeteibe mindenki belenyugszik, jóakaratában senki sem kételkedik s kimondott akarátának senki sem szegül ellent!

Adja Isten, hogy még soká bírassa őt a haza, s hogy megkezdett nagy műveit befejezetten hagyassa az utókorra.

Ney Béla.

Szerelmesek vitája.

(A „Legszébb” czímű vigjátékból.*)

Arion.

Ha elhagysz, állj meg még egy búcsuszóra!

Melitta.

Miért? az úgy se fordít semmit jóra.

Arion.

Fordulj te vissza, s minden jóra fordul.

Melitta.

Öröm fakad tán néked bánatombul?

Arion.

Öröm, ha könnyed letörülhetem —

Melitta.

Hiszen miattad borul el szemem!

Arion.

S ha ajkam elfojthatja sóhajod . .

Melitta.

Hiszen miattad könnyek és jajok!

Arion.

Sohajból kód lesz, csókból napsugár,
Csókom vessen fényt bú utadra már!

Melitta.

Nem, nem! új kín váláskor nézni vissza.
Jobb, hogy szemem sötét kód fátyolozza!

Arion.

Mért indulsz ma? felhők mindenfelül; —
Holnap a nap — és minden kiderül.

Melitta.

Corinna napja lesz az, s az derül ki,
Hogy csalfa szívvel fogsz keblére dűlni.
Ah, szeretőknak várni oly nehéz!
Ne várj! szorítsa kezéd ez a kéz,
Mint künn a tengerparton holdas este,
Midőn szemed az ő szemét kereste.

* *Melitta* féltékeny szerelmesére *Arion*ra, mert ezt *Corinnával* látta meghittent együtt, s ezért akarja kétségbeesésből elhagyni örökre.